

vos dicere, ubi erit memorabile oris signaculum? Docet enim ratio, nec sane recondita, sed in promptu sita et exposita omnium intellecti, sed invicta et eo invictior quod eam nemo ignorare permittitur, Deum esse incorruptibilem, incommutabilem, inviolabilem, in quem nulla indigentia, nulla imbecillitas, nulla miseria cadere possit. Usque adeo autem ista omnis anima rationalis communiter sentit; ut etiam vos cum dicuntur, annuatis.

XXI. Sed cum fabulas vestras narrare cœperitis, et corruptibilem, et commutabilem, et violabilem, et indigentiae obnoxium: et imbecillitatem admittentem, et a miseria non tutum Deum mira cæcitate possessi suadetis, et mira cæcitate possessis etiam persuadetis. Atque hoc parum est: non enim corruptibilem tantum Deum dicitis, sed corruptum; nec et commutabilem, sed commutatum; nec violabilem, sed violatum; nec qui possit indigentiam pati, sed indigentem; nec in quem casura sit, sed in quem ceciderit imbecillitas; nec qui miser esse possit, sed miserum. Animam quippe Deum esse dicitis vel partem Dei. Nec video quomodo Deus non sit, quæ pars Dei dicitur: nam et auri pars aurum, et argenti argentum, et lapidis lapis: et ut ad hæc majora veniamus, pars terræ terra est, et aquæ pars aqua, et aëris aër, et si quid de igne detraxeris, ignem esse non negabis, et quælibet pars lucis nihil potest esse aliud quam lux. Cur ergo pars Dei non erit Deus? An articulata Dei forma est, sicut hominis, reliquorumque animantium? nam pars hominis non est homo.

XXII. Sed ad quamlibet istarum opinionum descendo, et singillatim utramque considero. Nam si Deum ita esse vultis ut lucem, recusare non potestis Deum esse aliquam partem Dei. Quamobrem cum partem Dei esse animam dicitis, quam non negatis et corruptam esse, quæ stulta est; et commutatam, quæ sapiens fuit; et violatam, quæ

propriam perfectionem non habet; et indigentem, quæ poscit auxilium; et imbecillam, quæ medicina eget; et miseram, quæ beata esse desiderat: hæc omnia in Deum sacrilega opinione confertis. Aut si non conceditis hæc de anima, nec Spiritus est necessarius, qui animam in veritatem inducat, quia stulta non est; nec renovatur anima per veram religionem, quia inveterata non est; nec signaculis vestris perficitur, quia perfecta est; nec ei Deus opem fert, quia non indiget; nec medicus est Christus, quia sana est; nec beata ei vita recte promittitur. Quid quod liberator dicitur Jesus, quod et ipse in Evangelio clamat: « Si vos Filius liberaverit, tunc vere liberi eritis¹? » Et apostolus Paulus ait: « Vos in libertatem vocati estis². » Servit ergo anima quæ istam libertatem nondum est assecuta. Deus igitur vobis auctoribus, si quidem pars Dei est Deus, et stultitia corrumpitur, et cadendo mutatus est, et amissa perfectione violatus, et opis indiget, et debilis morbo, et oppressus miseria, et servitute turpatus est.

XXIII. Quod si Dei pars Deus non est: nec incorruptus potest esse, in cuius parte corruptio est; nec incommutatus, qui ex aliqua parte mutatus est; nec inviolatus, qui non ex omni parte perfectus; neque non indigens, qui sedulo agit ut sibi restituat partem suam; nec omnino sanus, qui aliqua parte imbecillus est; nec beatissimus, qui habet aliquam partem subjectam miseriæ; nec omnino liber, cuius pars aliqua premitur servitute. Hæc omnia cogimini dicere, cum animam, quam tantis obrutam calamitatibus cernitis, partem Dei esse perhibetis. Hæc et multa hujuscemodi de secta vestra si potestis auferre, tunc demum dicite os vestrum carere blasphemiiis. Imo sectam illam deserite: nam si hoc quod ille scripsit destiteritis credere ac dicere, Manichæi utique non eritis.

¹ Joan. viii, 36. — ² Gal. v, 8.

XXIV. Summum bonum omnino, et quo esse aut cogitari melius nihil possit, aut intelligendus, aut credendus Deus est, si blasphemii carere cogitamus. Ratio aliqua numerorum violari et commutari nullo pacto potest, nec ulla natura qualibet violentia effecerit, ut post unum qui sequitur numerus, non duplo ei concinat. Hoc commutari nullo pacto potest, et Deus a vobis commutabilis dicitur. Tenet ista ratio inviolabilem integritatem suam et ei saltem parem Deum esse non vultis. Faciat quælibet gens tenebrarum, ut ternarius intelligibilis numerus, in quo ita unum est, quod unum est, ut partibus careat; faciat ergo gens ista tenebrarum, ut numerus iste ternarius in duas partes æquales dividatur. Videt certe mens vestra nullius id malevolentia posse contingere. Quæ ergo rationem numeri violare non poterat, poterat Deum? Si autem non poterat, quæ obsecro necessitas fuit, ut pars ejus misceretur malo, et in tantas miserias truderetur?

XXV. Hinc enim illud exortum est, quod etiam cum studiose vos audiremus, nos magnis premebat angustiis: nec ullum exitum reperiebamus, quærentes quid factura erat Deo gens tenebrarum, si cum ea nollet cum tanta partis suæ calamitate pugnare. Si enim non erat nocitura quiescenti, crudeliter nobiscum actum querebamus¹, qui ad istas ærumnas missi sumus. Si autem nocitura erat, non esse illam naturam incorruptibilem, qualis natura Dei esse debebat. In hac quæstione non defuit qui diceret, non Deum malo carere voluisse, aut ne sibi noceretur cavisse, sed propter naturalem bonitatem suam inquietæ perversæque naturæ, ut ordinata esset, prodesse voluisse. Non hoc sonant libri Manichæi; cavisse Deum ne invaderetur ab hostibus, sæpissime ibi significatur, sæpissime dicitur. Sed concedamus ista Manichæum sensisse, ut ille dicebat,

¹ Vide Confess. lib vii, cap. 2.

qui non inveniebat aliud quod diceret: num istam ratione Deus a credulitate aut infirmitate defenditur? Hæc enim ejus in adversam gentem bonitas, in suos extitit magna perniciēs. Huc accedit, quia si natura illius corrumpi commutarique non posset, nec nos ulla pestis commutaret atque corrumperet; et ille ordo qui naturæ alienæ præstandus fuit, posset sine nostra perversitate præstari.

XXVI. Illud vero nondum dictum erat, quod nuper apud Carthaginem audiivi (10). Cum enim quidam, quem maxime illo errore cupio liberari, hac quæstione in eadem compingeretur angustias, ausus est dicere, scilicet regnum habuisse quosdam fines suos, qui possent invadi a gente contraria; nam ipsum Deum nullo modo potuisse violari. Sed dixit quod neque auctor ille vester ullo modo dicere cogeretur: videret enim fortasse consequentes ruinas suæ sectæ multo per hanc sententiam, quam per aliam faciliores. Et revera ita se hoc habet, ut si quisquam mediocris cordis audierit in natura illa fuisse, aliud violabile, aliud inviolabile, facile intelligat non jam duas, sed tres esse naturas, unam inviolabilem, alteram violabilem, tertiam violatricem.

XXVII. Hæc igitur blasphemiam, cum a corde profectæ, quotidie in ore vestro habitent, desinite aliquando signaculum oris vestri, ad imperitorum illecebram, quasi magnum aliquid prædicare. Nisi forte quod non vescimini carnibus, et vinum non bibitis, signaculum oris mirandum et laudandum putatis. Quod quæro a vobis, quo fine faciatis. Finis enim quo referuntur ea quæ facimus, id est, propter quem facimus quidquid facimus, si non solum inculpabilis, sed etiam laudabilis fuerit, tunc demum etiam facta nostra laude aliqua digna sunt: sin ille jure meritoque culpatur, quem spectamus et intuemur,

cum in aliquo versamur officio, id quoque officium nemo improbandum vituperandumque dubitaverit.

XXVIII. De Catilina memoriae proditum est, quod frigus, sitim, famem ferre poterat¹. Hæc erant illi spurco sacrilegoque etiam cum Apostolis nostris communia. Unde ergo discernitur parricida iste ab Apostolis nostris, nisi fine illo quem diversissimum sequebatur? Namque ille ista tolerabat, ut immoderatissimas et immanissimas expleret cupiditates: illi e contra ut eas premerent, et dominanti rationi servire cogerent. Soletis et vos, cum catholicarum vobis virginum multitudo prædicatur, dicere: Etiam mula virgo est. Temere id quidem, propter imperitiam catholicæ disciplinæ, sed tamen significantes vanam esse continentiam istam, nisi ad aliquem rectissimum finem certa ratione referatur. Possunt et catholici Christiani vestram a vino et carnibus abstinentiam, jumentis et multis passeribus, postremo etiam innumerabilibus generibus vermium comparare. Sed ne in vestram incidam temeritatem, non id præpropere faciam, sed discutiam primo quo ista fine faciatis. Jam enim constat inter nos, ut opinor hujuscemodi moribus nihil aliud esse quærendum. Si ergo parcimonie gratia et coercendæ libidinis, qua escis talibus et potu delectamur et capimur, audio et probò; sed non ita est.

XXIX. Nam quæro a vobis, si quis existat, quod fieri potest, ita homo parcus et frugi, ut appetitum ventris et gutturis moderans, non epuletur bis per unum diem; et huic cœnanti oluscula cum exiguo lardo apponantur, eodem lardo uncta atque condita, quantum comprimendæ fami sat est; sitimque irriget propter diligentiam valetudinis, duabus aut tribus vini meracis potionibus, isque illi victus sit quotidianus: alius vero ex alia parte

¹ Sallust. in prolog. Catilinæ.

nihil gustans carniū, nihil vini, exquisitas et peregrinas fruges multis ferculis variatas et largo pipere aspersas nona hora libenter assumat, noctis etiam principio talia cœnaturus; bibat autem mulsum, carcenum passum, et nonnullorum pomorum expressos succos, vini speciem satis imitantes, atque id etiam suavitate vincentes; et bibat non quantum sitit, sed quantum libet; idque sibi exhibendum curet quotidie, talique victu deliciisque perfruatur, nulla necessitate, magna voluptate: quem tandem horum duorum, quod ad cibandum potandumque attinet, abstinentius vitam ducere judicatis? Non opinor usque adeo vos esse cæcos, quin illum de parco lardo et vino, huic gurgiti præferatis.

XXX. Ita quidem veritas cogit, sed vester error longe aliter canit. Electus enim vester tribus signaculis prædicatus, si quotidie ita vivat, ut hic quem posterius descripsimus, ab uno, et fortasse duobus gravioribus reprehendi potest, damnari autem tanquam signaculi dissignator omnino non potest. Si autem semel cum illo priore cœnaverit, frustoque pernæ vel rancido labra unxerit, et vappa udaverit, solutor signaculi et gehennæ illico destinatus, vestri auctoris sententia, mirantibus vobis, sed tamen consentientibus, judicabitur. Quæso relinquitte errorem, quæso advertite rationem, quæso aliquantulum consuetudini obsistite. Quid enim est ista pravitate perversius? Quid magis delirum? Quid porro insanius dici aut cogitari potest, hominem boletos, orizam, tubera, placentas, carcenum, piper, laser, distento ventre cum gratulatione ructantem, et quotidie talia requirentem, non inveniri quemadmodum a tribus signaculis, id est, a regula sanctitatis excidisse videatur; alium vero fruges vilissimas fumoso obsonio condientem, tantumque hinc assumentem, quantum refectioni corporis

sufficit, et tres cyathos vini sustentandæ valetudinis gratia sorbentem, et ab illo victu ad istum transeuntem, certo supplicio præparari?

XXXI. At enim ait Apostolus: « Bonum est, fratres, » non manducare carnem, neque bibere vinum¹. » Quasi vero quisquam nostrum id bonum neget: sed aut eo fine quem superius commemoravi, secundum quem dicitur: « Et carnis curam ne feceritis in concupiscentiis: » aut eis quos rursus idem Paulus ostendit; id est, aut refrenandæ gulæ causa, quæ his rebus solet rabidius immoderatusque raptari; aut ne frater offendatur; aut ab infirmis idolio communicetur. Eo enim tempore, quo hæc scribebat Apostolus, multa immolatitia caro in macello vendebatur. Et quia vino etiam libabatur diis gentium, multi fratres infirmiores, qui etiam rebus his venalibus utebantur, penitus a carnibus se et vino cohibere maluerunt, quam vel nescientes incidere in eam quam putabant cum idolis communicationem. Propter hos autem etiam ii qui firmiores erant, et hæc majori fide contemnenda judicarent, scientes nihil immundum esse nisi per malam conscientiam, tenentesque illam Domini sententiam: « Non quod intrat in os vestrum, vos coinquinat, » sed quod exit²: tamen propter hos infirmiores, ne offenderentur, ab his rebus abstinere debebant. Neque hoc suspitione colligitur, sed in ipsis Apostoli Epistolis manifeste invenitur. Vos enim hoc solum nobis dicere soletis: « Bonum est, fratres, non manducare carnem, neque » bibere vinum³: » non autem subjungere illud quod sequitur: « Neque in quo frater tuus offenditur, aut scandalizatur, aut infirmatur. » Hinc enim elucet quo fine Apostolus hæc præcipiebat.

XXXII. Planius hoc indicant superiora et sequentia,

¹ Rom. xiv, 21. — ² Matth. xv, 11. — ³ Rom. xiv, 21.

quæ commemorare longum est quidem, sed propter eos, qui ad divinas Scripturas legendas et pertractandas pigri sunt, totum istum locum retexere cogimur. « Infirmum » autem in fide assumite, inquit, non in disceptationibus cogitationum. Alius enim credit manducare omnia: » qui autem infirmus est, olus manducet. Is qui manducat, non manducantem non spernat; et qui non » manducat, manducantem non judicet: Deus enim illum assumpsit. Tu quis es qui judicas alienum servum? » Suo Domino stat, aut cadit: stabit autem. Potens est enim Deus statuere illum. Nam alius judicat diem inter » diem, alius judicat omnem diem: unusquisque in suo » sensu abundet. Qui sapit diem, Domino sapit: et qui » manducat, Domino manducat; gratias enim agit Deo. » Et qui non manducat, Domino non manducat, et gratias agit Deo. Nemo enim nostrum sibi vivit, et nemo » sibi moritur. Sive enim vivimus, Domino vivimus; » sive morimur, Domino morimur. Sive enim vivimus, » sive morimur, Domini sumus. In hoc enim Christus et » vixit, et mortuus est, et resurrexit, ut et vivorum et » mortuorum dominetur. Tu autem quid judicas fratrem » tuum, aut tu quare spernis fratrem tuum? Omnes enim » stabimus ante tribunal Dei. Scriptum est enim: Vivo » ego, dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne » genu, et confitebitur omnis lingua Deo¹. Itaque unus- » quisque nostrum pro se rationem reddet Deo. Non ergo » amplius invicem dijudicemus, sed hoc judicate magis, » ne ponatis offendiculum fratri vel scandalum. Scio et » confido in Domino Jesu, quia nihil commune per ipsum, nisi ei qui existimat quid commune esse, illi » commune est. Si enim propter cibum frater tuus con- » tristatur, non jam secundum charitatem ambulas. Noli

¹ Isai. xlv, 23.

» cibo tuo perdere illum, pro quo Christus mortuus est.
 » Non ergo blasphemetur bonum nostrum. Non est reg-
 » num Dei esca et potus, sed justitia et pax et gaudium
 » in Spiritu sancto. Qui enim in hoc servit Christo, pla-
 » cet Deo, et probatus est hominibus. Itaque quæ pacis
 » sunt sectemur, et quæ ædificationis sunt in invicem.
 » Noli propter escam destruere opus Dei. Omnia quidem
 » munda sunt, sed malum est homini qui per offensio-
 » nem manducat. Bonum est non manducare carnem, et
 » non bibere vinum, neque in quo frater tuus offendi-
 » tur, aut scandalizatur, aut infirmatur. Tu fidem habes
 » penes te ipsum, habe coram Deo. Beatus qui non
 » iudicat semetipsum in eo quod probat. Qui autem dis-
 » cernit, si manducaverit damnatus est, quia non ex
 » fide¹. Omne autem quod non ex fide, peccatum est.
 » Debemus autem nos firmiores imbecillitates infirmorum
 » sustinere, et non nobis placere. Unusquisque nostrum
 » proximo suo placeat in bonum, ad ædificationem. Ete-
 » nim Christus non sibi placuit². »

XXXIII. Satis-ne apparet Apostolum eis præcepisse,
 ut carnes non manducarent, neque vinum biberent qui-
 cumque firmiores essent: quia infirmos offendebant non
 eis congruendo, et faciebant ut putarent eos, qui fide
 omnia munda iudicabant, in obsequium idolorum a tali-
 bus epulis et potu nolle abstinere? Hoc significat et ad
 Corinthios hoc modo scribens: « De escis autem sacrifi-
 » ciorum quæ idolis immolantur, scimus quia nihil est
 » idolum in mundo, et quod nullus Deus nisi unus. Nam
 » etsi sunt qui dicantur dii, sive in cælo, sive in terra,
 » nobis tamen unus Deus Pater, ex quo omnia, et nos
 » in illo, et unus Dominus Jesus Christus, per quem
 » omnia, et nos per ipsum. Sed non in omnibus est

¹ Rom. xiv. 1 usque ad finem. — ² Id. xv. 1-3.

» scientia. Quidam autem in conscientia sua usque adhuc
 » in idolio quasi idolothytum manducant, et conscientia
 » eorum cum sit infirma inquinatur. Esca autem nos
 » non commendat Deo. Neque enim si manducaverimus,
 » abundabimus; neque si non manducaverimus, deficie-
 » mus. Videte autem ne forte hæc licentia vestra offen-
 » diculum fiat infirmis. Si enim quis viderit eum, qui
 » habet scientiam, in idolio recubentem; nonne con-
 » scientia ejus cum sit infirma, ædificabitur ad mandu-
 » candum idolothyta, et peribit infirmus in tua conscien-
 » tia frater, propter quem Christus mortuus est? Sic
 » autem peccantes in fratres, et percutientes conscien-
 » tiam ipsorum infirmam, in Christum peccatis. Qua-
 » propter si esca scandalizat fratrem meum, non mandu-
 » cabo carnem in æternum, ne fratrem scandalizem¹. »

XXXIV. Item alio loco: « Quid ergo dico quod idolis
 » immolatum sit aliquid, aut quod idolum sit aliquid? Sed
 » quæ immolant gentes, dæmoniis immolant, et non
 » Deo. Nolo autem vos socios fieri dæmoniorum. Non po-
 » testis calicem Domini bibere, et calicem dæmoniorum;
 » non potestis mensæ Domini participes esse, et mensæ dæ-
 » moniorum. An æmulamur Dominum? Numquid illo
 » fortiores sumus? Omnia mihi licita sunt, sed non omnia
 » expediunt: omnia mihi licita sunt, sed non omnia ædifi-
 » cant. Nemo quod suum est quærat, sed quod alterius.
 » Omne quod in macello venit, manducate; nihil inter-
 » rogantes propter conscientiam. Si quis autem dixerit:
 » Hoc immolatum est idolis, nolite manducare propter
 » illum qui indicat, et propter conscientiam: conscien-
 » tiam autem dico, non tuam, sed alterius. Ut quid enim
 » libertas mea iudicatur ab alia conscientia? Si ego cum
 » gratia participo, quid blasphemor pro quo gratias ago?

¹ 1 Cor. viii, 4-13.

» Sive ergo manducatis, sive bibitis, vel aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite. Sine offensione estote » Judæis et Græcis et Ecclesiæ Dei, sicut et ego omnibus » per omnia placeo, non quærens quod mihi utile est, » sed quod multis, ut salvi fiant¹. Imitatores mei estote, » sicut et ego Christi². »

XXXV. Apparet igitur, ut opinor, quo fine a carnibus et a vino sit abstinendum. Is finis est triplex. Ad comprimendam delectationem, quæ in his maxime cibis haberi solet, atque in tali potu usque ad ebrietatem pervenire. Ad tuendam infirmitatem, propter illa quæ sacrificantur atque libantur. Et quod maxime commendandum est, propter charitatem, ne imbecilliorum ab his continentium offendatur infirmitas. Vos autem immunda esse obsonia dicitis, cum dicat Apostolus omnia munda esse, sed ei malum esse qui per offensionem manducat. Et prorsus credo vos istis epulis inquinari, eo ipso quo immunda esse arbitramini. Ait enim: « Credo et confido in » Domino Jesu, quia nihil commune per ipsum; sed ei » qui existimat aliquid commune esse, illi commune » est³. » Cui autem dubium est, commune illum, immundum et inquinatum vocasse? Sed stultum est vobiscum agere de Scripturis, cum et rationem pollicendo decipiatis; et eos libros, in quibus magna est religionis auctoritas, falsis capitibus immissis corruptos esse dicatis. Ratione igitur mihi persuadete, quomodo vescentem carnes coinquent, si sine ulla offensione, sine ulla infirma opinione, sine ulla libidine sumuntur.

XXXVI. Operæ-pretium est totam supersticiosæ hujus abstinentiæ rationem cognoscere, quæ ita redditur: Quoniam, inquit, membrum Dei malorum substantiæ commixtum est, ut eam refrenaret, atque a summo furore

¹ 1 Cor. x, 19-33. — ² Id. xi, 1. — ³ Rom. xiv, 20. — ⁴ Tit. 1, 15.

comprimeret (sic enim dicitis), de commixta utraque natura, id est, boni et mali, mundus est fabricatus. Pars autem illa divina ex omni parte mundi quotidie purgatur, et in sua regna resumitur: sed hæc per terram exhalans, et ad cælum tendens, incurrit in stirpes, quoniam radicibus terræ affiguntur, atque ita omnes herbas et arbusta omnia foecundat et vegetat. Hinc animalia cibum capiunt, quæ si concumbunt, ligant in carne divinum illud membrum, et a certo suo itinere aversum atque impeditum, erroribus ærumnisque implicant. Itaque cibi qui de frugibus et pomis parantur, si ad sanctos, id est, ad Manichæos veniant, per eorum castitatem, et orationes, et psalmos quidquid in eis est luculentum et divinum purgatur, id est, ex omni parte perficitur, ut ad regna propria sine ulla sordium difficultate referatur. Hinc est quod mendicanti homini, qui Manichæus non sit, panem vel aliquid frugum, vel aquam ipsam, quæ omnibus vilis est, dari prohibetis; ne membrum Dei, quod his rebus admixtum est, suis peccatis sordidatum a reditu impediatur.

XXXVII. Carnes autem jam de ipsis sordibus dicitis esse concretas. Fugit enim aliquid partis illius divinæ, ut perhibetis, dum fruges et poma carpuntur; fugit cum affliguntur, vel terendo, vel molendo, vel coquendo, vel etiam mordendo atque mandendo. Fugit etiam in omnibus motibus animalium, vel cum gestiunt, vel cum exercentur, vel cum laborant, vel cum omnino aliquid operantur. Fugit etiam in ipsa quiete nostra, dum in corpore, illa quæ appellatur digestio, interiore calore conficitur. Atque ita tot occasionibus divina fugiente natura, quiddam sordidissimum remanet, unde per concubitum caro formetur; cum anima tamen boni generis, quoniam quamvis plurimum, non tamen totum bonum, memoratis illis motibus evolat. Quocirca cum anima etiam carnem deseruerit, ni-

mias sordes reliquas fieri, et ideo eorum qui vescuntur carnibus, animam coinquinari.

XXXVIII. O rerum naturæ obscuritas, quantum tegmen est falsitatis? Quis non, hæc audiens, qui rerum causas non didicit, qui nondum veritatis quantulocumque lumine aspersus corporeis imaginibus fallitur, eo ipso quo hæc minime apparent, et per quædam simulacra rerum visibilium cogitantur, et diserte dici possunt, vera esse arbitretur? Talium autem hominum magnæ turbæ atque greges vocantur, quos religiosus timor ab his fallaciis potius quam ratio tutos facit. Quamobrem ita ego ista conabor refellere, quantum me Deus adjuvare dignabitur, ut non solum prudentium iudicio, quo simul ac dicta fuerint improbentur, sed ipsi etiam vulgari intelligentiæ, quam sint falsa et absurda satis eluceat.

XXXIX. Primo enim quæro, unde doceatis in frumentis, ac legumine, et oleribus, et floribus, et pomis inesse istam nescio quam partem Dei. Ex ipso coloris nitore, inquiunt, et odoris jucunditate, et saporis suavitate manifestum est: quæ dum non habent putria, eodem bono sese deserta esse significant. Non pudet Deum naso et palato inventum putare? sed hæc omitto. Latine enim vobis dicam, et ut dicit assolet, multum est ad vos. Illud potius qualicumque mente intelligendum fuit, si colore apparet in corporibus boni præsentia, fimum animalium, quod ipsarum etiam carniū purgamentum est, diversis nitere coloribus, alias candido, plerumque aureolo, et aliis hujusmodi, quos in pomis et floribus velut testes Dei præsentis atque inhærentis accipitis. Quid tandem causæ est, quod ruborem in rosa indicem abundantis boni esse perhibetis, et eundem damnatis in sanguine? Cur in viola eundem colorem amplectimini, quem in choleribus, in morbo icteriorum, in infantis denique fimo aspernamini?

Cur nitorem atque fulgorem olei, clamare copiam coadmixti boni arbitramini, et ad id purgandum fauces et ventrem paratis: de pingui autem carne simillimi fulgoris distillantibus guttis labra contingere formidatis? Cur de thesauris Dei melonem putatis aureum esse; et pernæ adipem rancidam, vel ovi medium non putatis? Cur vobis candor in lactucis prædicat Deum, in lacte non prædicat? De coloribus enim adhuc loquor, in quibus (ut omittam cætera) unius pavonis pennis et plumis, quæ certe de concubitu et carne nascuntur, nulla potestis vestita floribus prata conferre.

XL. Nam si et odore invenitur hoc bonum, nonnullorum animalium carnibus miri odoris conficiuntur unguenta. Cibi denique ipsi, qui cum carnibus meliusculis concoqui solent, multo jucundius olent quam si eis caro defuisset. Postremo si suavius olentia mundiora judicatis, quodam luto vesci avidius, quam cisterninam aquam bibere debuistis: quia perfusa imbri terra siccior, nares miro odore permulcet, meliusque olet tale lutum, quam si exciperetur pluvia purior. Quod si saporem opus est attestari, ut cognoscamus habitare in corpore aliquid Dei, magis habitat in dactylis et melle quam in carne porcina, sed magis in carne porcina quam in faba; magis in fico quam in ficato, ecce concedo; sed et vos concedite, magis in ficato quam in beta. Quod ista ratione cogimini confiteri, quasdam stirpes, quas certe omnes mundiores vultis quam carnem, ex ipsa carne accipere Deum, si sapore Deus immixtus agnoscitur? Nam et olera sapidiora fiunt cocta cum carnibus: et herbas quibus pecora pascentur, gustare non possumus; conversas autem in succum lactis, et colore præstantiores, et sapore commodissimas judicamus.

XLI. An bona tria simul ubi fuerint, id est, color